

~ משא ומתן מתוחכם וקשוח: סוד רכישת מערת המכפלה ~

אברהם אבינו נכנס למשא ומתן קשוח, עם בני חת ועפרון, והוא מנווט את המשא ומתן הזה ביד אמן ובלי מורא, עד להשלמת הקנייה של מערת המכפלה. האלשיך הקדוש מגלה לנו את מה שכתוב בין המילים

הפרשה שלנו פותחת בתיאור קניית מערת המכפלה על ידי אברהם אבינו, מאת עפרון החיתי.

לכאורה, התיאור אמור להיות מאוד פשוט: אברהם אבינו ראה שבמערת המכפלה יש את פתח גן עדן, ורצה להיקבר שם, ולכן קנה את המערה בארבע מאות שקל כסף מאת עפרון החיתי. אולם התורה הקדושה שלנו מאריכה ממש בדין ודברים של אברהם למול בני חת ולמול עפרון, וזה לוקח לא פחות מ-18 פסוקים שלמים, כולל כל חילופי הדברים שבין אברהם לבני חת ולעפרון. וכמו שאנחנו יודעים, שום דבר בתורה לא נכתב סתם, ונצטרך להבין לשם מה כל האריכות הזו.

וכדי להבין לעומק מה היה שם, האלשיך הקדוש ממקד אותנו אל לשון הפסוקים, הבה ונראה:

כשאברהם אבינו פונה אל בני חת, הוא פותח במילים "גר ותושב אנכי עמכם". דבר זה משולל מכל הבנה: גר, הוא אדם שנמצא בארץ באופן זמני. ואילו תושב, הוא אדם שאזרחותו נתונה. איך ומדוע אברהם מערבב בין שני המושגים הללו? ולמה זה קשור להמשך, מדוע אברהם פותח דווקא במילים אלו?

הלאה. בני חת מגלים את נדיבות ליבם ואומרים לאברהם אבינו שהוא יכול לקבור את שרה איפה שיחפוץ. אברהם בתגובה קד לעומתם קידת הודיה "וישתחו אברהם לעם הארץ לבני חת". מיהם "עם הארץ"? והם לא דיברו כלום, מדוע אברהם משתחוה אליהם?

וגם לשונם של בני חת לא מובן כ"כ. "שמענו אדוני נשיא אלוקים אתה בתוכנו". קודם כל אם פתחתם במילה "שמענו", שהיא בלשון רבים, תמשיכו בלשון זאת ותאמרו "שמענו אדוננו", מדוע עברתם ללשון יחיד. שנית, מאיפה הגיע הביטוי "נשיא אלוקים" ומה המשמעות שלו בהקשר כאן?

אבל הדו שיח של אברהם ועפרון – עוד יותר לא מובן. ראשית, התורה מספרת שעפרון ישב בתוך בני חת והוא שמע שאברהם מבקש לקנות את מערת המכפלה, ולפני שהוא עונה אומרת התורה "ויען עפרון החיתי את אברהם באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמור". אריכות מוגזמת! היה לתורה לכתוב "ויען עפרון את אברהם" וזהו!

ומעבר לזה, מה התשובה של עפרון? הוא אומר בפתח דבריו "לא אדוני", משמע שהוא לא מעוניין, אבל בתוך דבריו הוא נותן גם את השדה (אותה אברהם לא רצה בכלל!) וגם את המערה, אז למה הוא אומר "לא" ... על מה בדיוק?

הלאה, אברהם לא בדיוק מסכים לדבריו של עפרון, אלא מציע תשלום, אז למה הוא משתחוה לפני עם הארץ? ולאן נעלמו פתאום בני חת?

ופתאום כשאברהם מציע לשלם, פתאום עפרון אומר לו "טוב יודע מה יאללה תשלם ונגמור סיפור". מה השתנה?

האלשיך הקדוש מבאר, שהיה פה אתגר לא פשוט לאברהם, ובחכמתו הרבה הוא הצליח להתגבר על כל הקשיים – בדרך לרכישת מערת המכפלה לנצח נצחים.

לפני שנצלול פנימה נגלה, שיש בפרשייה זו 2 מונחים שנראים מאוד זהים אך יש ביניהם הבדל גדול: יש "קבר" – שמשמעותו קבר בודד. ויש "אחוזת קבר" – שמשמעותה חלקת קבורה גדולה בה נקברים כמה אנשים.

אברהם אבינו רצה לקנות את מערת המכפלה, ושבטאבו החיתי יהיה כתוב "אחוזת קבר, שייך לאברהם". כך יוכל אברהם בהמשך להיקבר שם בעצמו, וכך גם יצחק ורבקה יעקב ולאה.

אלא שלפי החוק החיתי ששרר באזור באותו הזמן, היה אסור למכור אחוזת קבר לאדם שלא מתושבי המקום. מה כן מותר?

למכור קבר בודד (כך אומר הרמב"ן). אברהם ידע זאת וידע שזאת ההתמודדות הראשונה שלו, לפני שהוא פוגש בכלל את עפרון.

אם אברהם יחפש את עפרון ויאמר לו "בבקשה תמכור לי את המערה ואני אוכל להשתמש בה כאחוזת קבר" – יאמר לו עפרון, מצטער אדוני, החוק פה אוסר, אם אתה רוצה אתה יכול לקבור את שרה לבד. ואם אברהם ינסה לשנות את החוק, עפרון יבין מזה שהדבר מאוד מאוד חשוב לו, ויעלה את המחיר למחיר גבוה מאוד... מאוד.

לכן אברהם מגיע קודם כל אל בני חת. ואומר להם כך: "גר ותושב אנוכי עמכם". וכאן מחדש האלשיך הקדוש ואומר שאפשר להכניס נקודה אחרי המילה גר. כלומר, אומר להם אברהם, אני אמנם גר, אבל אולי תחשיבוני בטוב ליבכם להיות תושב עמכם. והסיבה שאני מבקש את זה היא על מנת שאוכל לקבל (או לקנות) אחוזת קבר.

מיד עונים לו כל בני חת: שמענו אדוני וכו'. אומרים לו בני חת, תשמע אברהם, אם היית נשיא שהתמנה על ידי המלך, היינו אומרים לך, הרי גם המלך מחוייב לחוק ובטח שהוא מציית לחוקים, ולכן גם נשיא שהתמנה על ידי המלך מציית לחוקים, ולכן אנחנו לא יכולים להכפיף עבורך את החוק כ"כ. אבל אתה נשיא אלוקים, הפכת להיות איש נשוא ומכובד בגלל האלוקים שאותו אתה עובד ואוהב, ולכן אנחנו אוהבים אותך ומכבדים אותך ומקבלים בשמחה את בקשתך להיות תושב ולקנות אחוזת קבר.

ושלא תחשוב שרק נציג אחד עונה את התשובה הרשמית הזו, אבל אולי יש כאלה בינינו שלא חושבים ככה, לכן הם ענו לו במקהלה את המילה "שמענו", ולאחר מכן כל אחד ואחד אמר לו "אדוני, נשיא אלוקים" וכו', כלומר כל אחד אומר זאת מליבו ולב כולם שווה בדבר.

מעולה, אברהם רושם התקדמות. אלא שכעת, יכול להיות מצב שיקום אחד מהמון העם, שהיו שם והקשיבו לכל זה, וימחה על הדברים, יגיש ערעור...

לכן אברהם שותק לרגע, והוא שומע שקט מהיציע. אף אחד לא מדבר, מוחה או שואל שאלות.

לכן אברהם משתחוה לעם הארץ (על זה ששתקו) ולבני חת (על עצם האישור).

עכשיו עובר אברהם לשלב הבא במשא ומתן. הוא חושף את הרצון האמיתי שלו "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני". המילה את באה לרבות – גם את שרה וגם את כל מי שיבוא אחריה, שזה בעצם אחוזת קבר, ולא קבר בודד. אומר אברהם לבני חת, אם באמת ההסכמה שלכם הייתה גם על אחוזת קבר, אני מבקש שתשיגו לי את עפרון.

ואז מסביר אברהם: קודם כל אני כמובן מוכן לשלום לו תשלום מלא. שנית, מדובר במערה שנמצאת בקצה השדה שלו, ולא אמורה להפריע לו העובדה שיש שם אחוזת קבר.

עפרון יושב שם ושומע את הכל. אומר עפרון בליבו, רגע אחד... לכאורה אין לי איך להרוויח מהסיפור הזה. שהרי אני בסופו של דבר הבעלים של המערה. מה ארוויח מהסיפור?

אלא שהוא לא יכול לומר זאת בפומבי, כי האווירה בפומבית כרגע היא לטובתו של אברהם! ולכן עפרון אומר משהו, שלענין כל נשמע כמו מחווה יפה, אבל בפועל זה לא מה שאברהם רוצה. ולכן לשון התורה ארוך "ויען עפרון החיתי את אברהם "באזני בני חת" – דברים שיישמעו יפים עבורם, וכן "לכל באי שער עירו".

ומה עושה עפרון? אומר לאברהם, תשמע, אתה רצית לקנות את המערה לאחוזת קבר. ואני אומר, לא. וכאן עפרון מכניס "עז" למשא ומתן: אומר עפרון לאברהם – קח את השדה מתנה ממני, בלי לשלם עבורה, ואת המערה גם, אבל – "קבור מתך" – בלי את! תקבור שם רק את שרה וזהו...

בתוך המילים של עפרון הוא אומר לאברהם את המילה "שמעני", כלומר – תשמע מה יש לי לומר לך, תקשיב בין המילים, שכוונתו כמובן על כסף.

אברהם כמובן לא מסכים להצעה הזו, אלא שאם עכשיו יאמר אברהם לעפרון קבל עם ועדה "אני לא רוצה את המתנה שלך", יאמרו לאברהם, לא יפה. הוא נתן לך מתנה, תגיד תודה... למרות שאברהם בכלל לא רצה את השדה...

מה עושה אברהם? באלגנטיות מופלגת הוא משתחוה שוב "לפני עם הארץ", כלומר – איזה יופי, כמה נדיבות לב יש לעפרון, הנה אני מודה לו קבל עם ועדה על זה שהוא נותן לי את השדה במתנה... ממש תודה רבה עפרון...

ואז אברהם מחזיר לו באותה מטבע! אומר אברהם לעפרון אך אם אתה לו שמעני... במקום שאני אבין את הרמזים שלך, בוא תשמע אתה את הרמזים המפורשים שלי. נתת לי שדה? לא הייתי צריך אבל אין בעיה, קיבלתי, קח על זה כסף, העיקר "ואקברה את מתי"... אני רוצה אחוזת קבר, לא שדות. השדה שלך לא ממש מעניינת אותי...

פה כבר עפרון נדחק לפינה – אברהם הזכיר בפירוש כסף, ואת השדה הוא כבר לא יכול לקחת בחזרה אחרי שהוא נתן אותה לאברהם, והוא חייב להגיע כבר לנקודה: תכלס, כמה כסף אתה רוצה על המערה. העיקר אחוזת קבר.

ואז סופסוף אומר עפרון לאברהם: ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא "ואת" מתך קבור... יהיה רשום בטאבו: אחוזת קבר!

וזה משפט הסיכום של התורה: וַיִּקַּם הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ, לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֵת קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי חֵת, וְלֹא מֵאֵת עֶפְרוֹן, כִּי רַק בְּזָכוֹת הִסְכַּמְתֶּם הָרִאשׁוֹנִית, הַתְּכַנִּית הַזֹּאת יֵצֵא אֶל הַפּוֹעֵל.

שבת שלום ומבורך!

לתגובות: alsheich.toratmoshe@gmail.com

לשמיעת השיעור בקול הלשון – מספר שיעור 36068190
השיעור מוקדש לעילוי נשמת יעקב בן אביגיל ואסתר בת רחל ז"ל